

Riigikogu rahanduskomisjon
kristo.varend@riigikogu.ee
rahanduskomisjon@riigikogu.ee

Teie 10.03.2026 nr 1-1/15-640/9

Meie 17.03.2026 nr 4/58

**Arvamuse esitamine rahapesu ja terrorismi
rahastamise tõkestamise seaduse ning
rahvusvahelise sanktsiooni seaduse
muutmise seaduse eelnõu kohta**

Lugupeetud Annely Akkermann!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Riigikogu rahanduskomisjoni võimaluse eest avaldada arvamust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõu (640 UA) kohta, millega reguleeritakse, milliseid isikuandmeid, mis eesmärgil ja kuidas Rahapesu Andmebüroo (edaspidi: RAB) võib töödelda. Järgnevalt esitame oma kommentaarid ja ettepanekud muudatusettepanekute kohta.

1. Andmesubjekti õiguste piiramise alus

Muudatusettepanekute punktis 3 käsitletakse eelnõu 640 UA § 1 punktis 29 kavandatava § 60¹ muutmist, mis reguleerib andmesubjekti õiguste piiramist RAB-i poolt isikuandmete töötlemisel. Muudatusettepanekuga soovitakse § 60¹ lõikes 2 sätestatud piiramise alust täpsustada: eelnõus algselt ette nähtud alus „RAB-i seadusest tulenevate ülesannete täitmine“ asendatakse viitega rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi: RahaPTS) § 54 lõike 1 punktidele 1 ja 2, mis käsitlevad vastavalt operatiivanalüüsi ja strateegilise analüüsi ülesandeid.

Kaubanduskoda leiab, et muudatus on samm õiges suunas, kuid ei ole siiski piisav.

Vabariigi President leidis oma otsuses nr 590, et eelnõus algselt kavandatud piiramise alus on vastuolus põhiseaduse §-dega 26 ja 44, kuna RAB-i ülesanded on seaduses nii laialt defineeritud, et nendele tuginedes saaks RAB andmesubjekti õigusi piirata sisuliselt alati, ilma et piirang oleks sihipärane ja ettenähtav, nagu nõuab EL isikuandmete kaitse üldmäärus (EL) 2016/679 (edaspidi: IKÜM) artikkel 23.

Kuigi muudatusettepanek kitsendab piiramise alust, sidudes selle operatiivanalüüsi ja strateegilise analüüsi ülesannetega, ei pruugi see puudust sisuliselt kõrvaldada. Muudatusettepanekute selgitustes rõhutatakse, et andmesubjekti õiguste piiramine peab olema rangelt eesmärgipärane ning seotud rahapesu ja terrorismi rahastamise

tõkestamisega. Samas RahaPTS § 54 lõike 1 punkt 1, millele kavandatav § 60¹ operatiivanalüüsi osas viitab, defineerib operatiivanalüüsi ülesande endiselt väga laialt, hõlmates sisuliselt kõiki RAB-i põhitegevusi. Seega ei muutu kavandatava piirangu tegelik ulatus märkimisväärselt. Praktikas võib RAB-il säilida sama lai kaalutlusruum andmesubjekti õiguste piiramiseks, kui varasemalt vastuvõetud seaduses, mille Vabariigi President välja kuulutamata jättis. Seetõttu on küsitav, kas kavandatav muudatus vastab presidendi osutatud põhiseaduslikele nõuetele.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume täpsustada § 60¹ lõike 2 punkti 1 selliselt, et andmesubjekti õiguste piiramine oleks lubatud üksnes selgelt määratletud ja konkreetse eesmärgiga operatiiv- või strateegilise analüüsi raames ning tingimusel, et piirang on vältimatult vajalik ja proportsionaalne.

2. Tehisintellekti määrusest tulenevate kohustuste käsitlemata jätmine

Kaubanduskoda juhib tähelepanu, et RAB-i poolt kasutatav profiilianalüüs ja andmekaevandamine kvalifitseeruvad tõenäoliselt kõrge riskiga tehisintellektisüsteemiks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1689 (tehisintellekti määrus) tähenduses, millest tulenevad eraldi kohustused, sealhulgas mõjuhinna läbiviimine, läbipaistvuse tagamine ning tulemuste kvaliteedikontroll. Muudatusettepanekute selgitused ei maini tehisintellekti määrust ühelgi korral, kuigi selgitused on mahukad ja käsitlevad põhjalikult muid ELi õigusakte.

Tehisintellekti määrus on otsekohalduv ning selle nõuete täitmata jätmine toob kaasa märkimisväärsed sanktsioonid. Muudatusettepanekutega lisatakse küll kavandatavasse § 59² lõikesse 6 keeld teha üksnes automatiseeritud analüüsimeetodil põhinevat andmesubjekti puudutavat otsustust, mis näitab, et automatiseeritud töötlemise riske on teatud määral teadvustatud, kuid see ei asenda tehisintellekti määrusest tulenevate kohustuste täitmist. Seega ei ole tegemist üksnes formaalse puudusega eelnõu menetluses, vaid küsimusega, mis seab RAB-i tulevase tegevuse õiguslikku riski.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume hinnata enne eelnõu vastuvõtmist, kas kavandatavad muudatused kuuluvad tehisintellekti määruse kohaldamisalasse, ning kõrge riskiga tehisintellektisüsteemi tuvastamise korral täita kõik sellest tulenevad kohustused.

3. Puudulik andmekaitsealane mõjuhinna

Kaubanduskoda ja Eesti Advokatuur juhtisid oma varasemas ühiskirjas tähelepanu sellele, et sellises ulatuses ja laadis andmetöötluse puhul on põhjaliku andmekaitsealase mõjuhinna koostamine IKÜM artikli 35 alusel kohustuslik, kuid seletuskirjas esitatud mõjuhinna ei vastanud kõrge riskiga andmetöötlusele esitatavatele nõuetele.

Muudatusettepanekute selgitused viitavad IKÜM-ile korduvalt ja põhjalikult, kuid ei näita, et nõuetekohane mõjuhinna oleks vahepeal koostatud või et selle puudumist oleks muul viisil adresseeritud. Puuduliku mõjuhinna tõttu ei ole analüüsitud, millised riskid

kaasnevad kavandatava andmetöötusega, ega hinnatud nende riskide piisavat maandamist.

Kaubanduskoja ettepanek:

Palume koostada enne eelnõu vastuvõtmist IKÜM artikli 35 nõuetele vastava andmekaitsealase mõjuhinna ning avaldada see menetluse käigus.

4. Ebapiisav tähtaeg seisukohtade esitamiseks

Rahandusministeerium esitas oma muudatusettepanekud 10. märtsil 2026, samas kui seisukohtade esitamise tähtaeg määrati 16. märtsiks ja rahanduskomisjoni istung toimub juba 17. märtsil. Seega anti seisukohtade esitamiseks vaid kuus kalendripäeva. Arvestades, et Vabariigi President jättis seaduse välja kuulutamata 3. juulil 2025, on ministeeriumil aega olnud ligi kaheksa kuud muudatusettepanekute ettevalmistamiseks, mistõttu ei ole lühikese tähtaja andmiseks sisulist põhjendust. Lühikese tähtaja tõttu on nii suure mõjuga eelnõu kohta sisuliste ja läbimõeldud seisukohtade kujundamine põhjendamatult raskendatud ning see ei võimalda huvitatud osapooltel tõhusalt õigusloomes osaleda.

Kokkuvõtlikult ei toeta Kaubanduskoda eelnõu vastuvõtmist muudatusettepanekutega esitatud kujul, kuna see ei ole eeltoodud põhjustel piisavalt läbi töötatud.

Loodame, et peate võimalikuks Kaubanduskoja kommentaare ja ettepanekuid arvesse võtta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Sandra Melani Mellikov
sandramelani.mellikov@koda.ee 6040071